Јовица Аћин

ТОМАС Б. НА ПУТУ КОД КУЋЕ

1

Једноставно или компликовано

Била је то бела једноспратница. Деловала је просто, без икаквих украса, а ипак богато и то значи да је сама за себе била украс. Планинска кућа, могао бих рећи и алпска кућа са првих обронака Алпа, иако је крај у средњој Аустрији. И само зато што сам на прагу куће Томаса Бернхарда провео неколико часова између својеврсног очаја и полета могао бих готово рећи да сам његов привржeник. Куцали смо му на врата, предња, задња, бацали каменчиће на прозорска окна, звали га гласно, мрмљали на брзину срочене молитве, али он се није појављивао. Није било гласа који би нас позвао да уђемо нити гласа који би тражио да се удаљимо. Мора да су усамљеног укућанина сва та наша бајања узнемиравала, мада из куће није до нас допирао никакав знак било каквог немира. Томас Б. је несумњиво био код куће. На то је указивао и црни мерцедес паркиран на прилазном путу, али још је био увелико дан, мада смо били ближе вечери него подневу, и сунце је обасјавало ауто, па сам, барем ја, уочавао да ауто није црн, јер одблесци су били несумњиво зелени, онако дивно зелени, па се за тај мерцедес пре може рећи да је био тамнозелен, нипошто црн. О томе да је Томас Б. био код куће могли смо да закључимо, чак и да занемаримо тамнозелена кола, и по хрпи свежих издања француских, немачких и аустријских новина која је лежала на клупи испред куће. По видљивој погужваности и испретураности страница било је очигледно да су новине прелиставане и вероватно читане колико јутрос, а Томас Б. није био неко, сматрао сам, ко би себи дозволио да му прође дан без узимања новина у руке. Желели смо да му поставимо нека суштинска питања. Обе моје италијанске пријатељице с немачког течаја хтеле су да га муче распитивањем о Канту и Витгенштајну. Моја намера је била скромнија и моје прво питање би се тицало недоумице у погледу композиције, наиме како компоновати истину, једноставно или компликовано. Укратко, нас троје смо били у заседи пред кућом, и личили себи на посетиоце зоолошког врта који пред кавезом стрпљиво покушавају да призову ретку животињу да се појави. Напослетку смо одустали од вребања и смишљања својих питања. Остали смо без одговора на њих, и то је било, кад размислим, боља варијанта него да нам је Томас Б. одговорио. Беснели смо због његове надмености, завитлавали се на рачун његове стидљивости, иако он нимало није надмен нити стидљив. Некако сам знао да је он лишен таквих емоција. Мислим да је најбоље да се вратимо у Салцбург, рекао сам девојкама. Сара и Роберта сложиле су се са мном. И тако смо отишли из Олсдорфа. Кућа Томаса Б. око које смо толико времена обигравали остала је за нама. Нацртао сам је у свесци, за успомену.

Сару и Роберту сам упознао у Гетеовом институту надомак Минхену. Учили смо немачки језик. На одмору између часова саме су ми пришле, пипкале ме по рукама и раменима, дивећи се мом дебелом џемперу. Џемпер је био златиборски. Претходне године сам га купио на Тари где сам боравио у неком заводу за мршављење. Њих две, студенткиње филозофије, као да су се такмичиле која ће више да обожава мој џемпер. Такав никад нису виделе. Такав се не може купити у Италији. Тражиле су од мене да га пробају. Кад сам сазнао шта студирају, одмах сам им споменуо Гадамера и његову *Истину и методу*. Знале су. Зближили смо се, заједно смо ишли на ручак, а увече у сеоску гостионицу на пиво. Шетали смо околним дубравама. Почели смо и да размењујемо загрљаје и пољупце. Понекад би и преспавале код мене. Американац из Конектиката, а који је становао у истој кући у којој и ја и такође похађао немачки течај као и ми, рекао нам је да више не може да нас разликује, јер смо Сара, Роберта и ја постајали, после даноноћног дружења, све више међусобно налик. Са Американцем сам одлазио у оближњу протестантску цркву, која ме је фасцинирала својим модерним архитектонским изгледом, и често смо разговарали о томе како свакодневно комуницирати с Богом. Нисам га обавестио да сам атеиста. Нисам хтео да се одрекнем наших заједничких посета храму.

Гетеов институт је организовао екскурзију за Салцбург. Кренули смо аутобусом рано изјутра. У Салцбургу, Сара и Роберта су наизменично носиле мој џемпер. Јели смо печено кестење. Док смо ишли једним од дрвореда који вам говоре све о граду, приметио сам да је шуштање лишћа у Салцбургу у јесен права клавирска музика, а Италијанке су безмало закликтале *Marroni, marroni, caldi i marroni*. Нема сумње да су подједнако обожавале врућe кестење и мој џемпер. Роберта је уздахнула и чежњиво прошапутала: *врућe печени кестенови с црвеним вином*. Сара је додала: *с поморанџама и урмама!* Цео дан је био пред нама, а у подне смо открили да ће у салцбуршком позоришту те вечери бити премијерно игран комад *Имануел Кант*. Италијанке су рекле да то никако не смемо да пропустимо. У позоришном програму смо прочитали о чему је у тој комедији реч. Кант који никад није напуштао своје родно место путује у Њујорк луксузним паробродом. Треба на универзитету Колумбија да прими почасни докторат. Тамо је, у Њујорку, и лекар који је први савладао хирурушку технику помоћу које Кант може да буде спасен потпуног слепила. Због катаракте све слабије види, али уз њега је папагај Фриц који сва његова предавања зна напамет и уме течно да их изговори. Ту је и Кантова жена, иако се Кант никад није женио. Прочитали смо и да је писац комада настањен у Олсдорфу. Донде није било ни сат времена аутобуске вожње. Испоставило се да кућа и није у самом месту него мало изван места. Касније сам размишљао о томе, али не превише, и помислио сам да је у реду што је кућа измештена, јер је становање прилично важна ствар, а бити изван места некако још понешто додаје природи одсуства или присуства власника те измештене куће.

Код куће Томаса Б. сувише смо се задржали и на премијеру нисмо стигли на време. Зато сам ја купио роман *Korrektur*, заснован на животу Лудвига Витгенштајна, и нисам с романом прекидао све време пута до куће, упркос томе што су ме Сара и Роберта често голицале и штипкале. Наставио сам да га читам и у постељи, до јутра. Вунени џемпер сам, дабоме, поклонио... Поклон који сам добио од Саре и Роберте био је дра-

гоценији од џемпера. Томас Б. ме је научио немачком изразу за такозвану сиву очну мрену од које је био оболео његов Кант: *Grauen Star*. Научио ме је и да изградња савршене куће завршава смрћу. А кад се суочимо са смрћу, све остало је смешно.

2
Као да се не сећам свеīа чеīа би ⊤ребало да се се⊤им

Све је једноставно и ништа се не догађа. Кад је *сложено* једноставно и кад је *једно-с⊤авно* сложено, догађаји су догађаји, ни једноставни ни сложени. Не знам шта о томе да кажем ономе ко ме о томе пита.[3]

Верујем да сам скоро целу 1982. годину провео у Немачкој, поглавито у неком забаченом селу у Баварској (по други пут у истом, јер сам три године раније у њему већ боравио месец или два), и једва да се ичега поуздано сећам шта се збивало у Југославији. Послове за часопис, где сам радио као уредник (то нипошто не заборављам, можда и зато што је тај часопис у међувремену угашен нечијом зловољом), одрадио сам унапред. Потом је требало да идем у Америку, у неки књижевни центар у Ајови, али напослетку тамо нисам отишао, јер су ме у Београду једног јутра ухапсили. Дошли су из Државне безбедности код мене у рану зору и одвели ме. Можете ли ми рећи зашто ме хапсите, питао сам. Све ћу сазнати благовремено, одвратили су. Кад је то благовремено? Па кад будеш на безбедном месту. Где је то? Код нас, а где би другде? Ни зубе нисам опрао, ни четкицу нисам понео, ни умио се нисам, очи су ми крмељиве, коса рашчупана, за мном су остали жена и дете. Тако и мора да буде кад је у питању безбедност државе, закључили су нестрпљиво наш разговор у ауту чија је боја била боја младог грашка. Доцније ћу ипак сазнати да постоји разлог мом хапшењу. Објавио сам песме свог пријатеља које су наводно уперене против тада већ покојног Председника. Морао сам да потпишем изјаву, а признајем да је она сагласна речима које сам изговорио иследницима, да сам ја једини одговоран. Они су рекли да сам крив. Ако је објављивати поезију кривица, онда сам крив. Нема у мени ни најмање невиности. Испитивали су ме дан и ноћ. Хлеба ми нису давали, само воде двапут. Тражили су да исповедим све своје грехе. Очекивао сам да ћу добити и налог да се покајем, мада се ја нисам нимало кајао, јер сви моји греси су део мог живота. Без греха ме не би било. Међутим, нису тражили никакво кајање од мене. Одузели су ми само неке књиге и неке часописе, па ми чак и дали потврду за то. Ваљда то што су ми одузели још и данас обогаћује њихову библиотеку у подруму. После свега, избацили су ме на улицу и ја сам пешке прошао попреко Београда, па сам се, шуњајући се кроз уличице и баште, преко тераса и кровова, дочепао свог поткровља, ископао свој стари пасош, на који је полиција заборавила, пребројао своју скромну уштеђевину и напустио породицу и земљу. Аутобусима и возовима, отишао сам у баварска брда.

Следеће године сам се вратио, али ни данас не знам да ли сам се вратио у исту земљу и да ли је породица коју сам оставио иста породица коју сам затекао. Убрзо се та земља распала. Распала се и моја породица. Колико год ме болело, не жалим. Догађа се.

---

[3] А питао ме је Миленко Пајић.

3
Поново смо нападнути

Ноћас сам чуо да су, без претходног упозорења, непријатељске снаге ушле на нашу територију симултаном акцијом копнених одреда на потезу Дикил–Мидил, морничким амфибијама по рекама А и Б, и ваздушним десантом беспилотних летелица с поноћног неба над Београдом. Изненадна акција обезбедила је непријатељу приличну предност и он сада контролише деведесет седам процента територије. Томас Б. ми је то рекао равним гласом у тренутку кад смо излазили из Крушевца где смо преноћили и пешке се запутили у свету Мојсињску гору да бисмо, све док не падне мрак, обишли што више манастира расејаних по том средишту Балкана. Иако је Томас Б. родом из Аустрије, коју воли а не подноси, овамо је дошао из Рима где борави већ више од годину дана. Могли бисмо да разговарамо на француском језику, али он ми се све време обраћа на немачком, а ја њему на српском, и тако се, рекао бих, лако и беспрекорно споразумевамо као да се служимо неким општеразумљивим прајезиком чије се неме речи разговетно могу ослушнути у муњевитим затишјима између изговорених немачких и српских. Кад сам му у нашој преписци узгред споменуо Мојсињску гору, сместа ме је позвао и најавио да долази. Али, у тој гори можда више ниједан манастир није остао од преко седамдесет колико их је некад било. Свеједно, одвратио је, колико год он био загрижљиви песимиста, најцрњи песимиста, подругујући се свакој нади, и то увек основано, јер се и ја слажем с њим да за већину ствари у свету наде нема. Свеједно, наћи ћемо их, рекао је суво, чак и ако су у земљу пропали, срушени, попаљени, неки траг мора да је остао. Ходачастићемо на невидљива места.

Ја то нисам чуо, забезекнуто сам промрмљао, мора да довде та војска још није стигла. Било је пролећно јутро и нас двојица, док смо залазили у шуму, били смо сами. Међутим, у предграђу, мимоишли смо се с неколико ранораниоца у које сам се загледао, а сад се присећам да ми ни најмање нису деловали неспокојно. Ни на њиховом лицу, ни у њиховом кораку, нимало неког грча, баш ничега што би одавало да нешто знају о нападу. И како то па сад *нападнути смо*, и да је непријатељ већ заузео такорећи целу земљу! Нигде дима, ниодакле праска или јаука. Мој сапутник по горској стази није од оних који обмањују. Кад ми је 1999. године јавио да смо нападнути, били смо нападнути. И његово обавештење од малочас несумњиво мора бити тачно. Он уста не отвара ако за то нема дебелог разлога. Осврћем се. Хтео бих да потрчим и нестанем, али Томас Б. хода сталожено и држи ме за раме. Зашто кажеш да смо нападнути? Говориш о *нашој* територији. Он застаје, зауставља и мене и гледа ме у очи: свако место на свету је моје место; не треба делити земљу и мора на туђу и своју територију. Све подједнако припада свима, каже. Ни ја не могу да поднесем границе, промрмљам док он додаје: никад се нећу помирити са супротним тврдњама. За сваки случај, хајдемо тамо куда смо пошли. Да, хајдемо, слажем се и у томе с њим. Настављамо да идемо кроз гору и постепено брига због напада чили у нама.

4
Рисан, Хипно

Возили су нас од Игала, па кроз Херцег Нови. Пошто смо остављени у Рисну, Стефан и ја отидосмо до мозаика за који смо чули да постоји у месту. Једном је тај мозаик био под спаваће одаје неке од римских вила, а сад је слабашно заштићен привременим дрвеним наткровљем. Недостају многи мермерни каменчићи, покрадени или друкчије разнесени. Погледај, рече Стефан, погледај га у очи. Гледам у лице младог бога. Фигура мозаика, у кругу, приказује Хипна који напола лежи на постељи на каквој су се некада Римљани одмарали после обилних гозби. Видиш ли да намигује, каже Стефан. И ја видим да је Хипну десно око затворено, а лево отворено. Хипно нам намигује, или се буди, или тек што није уснуо. Видим и мету на његовом стомаку. Каменчићи су концентрично послагани, па је централни комадић тачно легао на пупак. Такав би могао бити и сваки пупак сна. Кад откријете пупак, сан престаје да буде нејасан. До пупка се може стићи само решавањем концентричног лавиринта. Преко божјих колена пребачен је шарени покривач. Хипно нам се осмехује.

„А шта ако му је нешто упало у око? Ту могућност не би требало искључити. Прашине има свуда. Све је прашњаво. Камена честица је улетела у око, и он је трепнуо." Летњи поветарац са залива у тај мах је допро до нас.

„Ако бисмо му извадили ту прашинку, било би као да смо му око ископали, јер та прашинка, баш тај каменчић јесте његово око."

Заћутао сам пред том Стефановом мистеријом. Једина реч која ми је падала на памет била је *шкрūјел*, али нисам се усуђивао да је изговорим. Онда сам се повиновао: „Вероватно си у праву, намигује нам, али не разумем шта нам тако поручује."

Стефан је дете и такве неочекиване знакове боље схвата. „Ја знам, а ти ћеш знати кад ноћас заспиш и сањаш."

„Дај ми макар наговештај."

„Добро, у питању је корен или колено." Помео ме је. И да би истакао загонетку свог наговештаја, не мању од мига с мозаика, Стефан ми и сам намигну. На то ми очни капци махинално сами затрепташе.

Затим смо, уз кратко задржавање у Перасту, отишли у Котор и увече у Будву. Те ноћи, премда исцрпљен као да сам био уречен, сан ми никако није долазио на очи. Све време сам бдео над мирним дечјим сневањем из којег ми је неко весело намигивао.

5
Црква насред мора или Уш̄рнуће

Чуо сам да негде између грчких острва надомак анадолској обали постоји црква насред мора. Пловио сам турским и грчким бродовима тражећи ту цркву. Месецима, од јуна до дубоке јесени, нисам одустајао од потраге, одбијао сам да се предам, а док је моје тражење одмицало и изгледало ми све узалудније, све теже сам прибирао снагу, али сам настављао, при чему је вере у мени било све мање. Затим сам,

клонуо, могао једино да се вратим у завичај. Чак и тамо, на обалама Бегеја, морска црква ми није избијала из главе. Од ње ми се још вртело у глави и тако ми је било све до првих летњих дана, и зато сам, кад су ме, у то време, некадашњи школски другови позвали да идемо на реку, одмах прихватио купање у Бегеју испод увелико олисталих крошњи врба. Сви су они одавно знали да пливају; сад су се надали да ћу управо те године коначно и ја научити да се више не давим. Био је то већ последњи тренутак да запливам. Мојих шездесет и нешто година нису обећавале да ће се још дуго увећавати. Ни за оволику хрпу година већ није било места у мени. Нагурале су ми се у бубрезима, у жучној кеси, у бешици, а простата је пуцала од њих. Као да су ме године, гомилајући се, зарањале у прошло време, притискале и све жешће вукле на дно, и ја сам све теже израњао. Овај пут, заклео сам се себи, заронићу и нећу изронити док не научим.

Замислите да сам ронио до ушћа Бегеја у Тису. Вода ме је носила полумртвог. Носила ме је и низ Тису, до Дунава, до Црног мора, кроз Босфор до Мраморног мора, кроз Дарданеле до Егејског мора, и тад ме понела тик уз обалу, горе, поред острва Самотраке и најзад ме, после месец дана, као да је хтела да ме врати истим путем кроз мореуз, избацила надомак Лемну. Био сам жив и спасен. Ту се, у свој својој величини, пред мојим очима испуњеним неверицом, из мора дизала дуго тражена црква, за коју сам у први мах помислио да је гола стена, затим да је светионик. Зашто је нисам уочио кад сам је тражио, а јесенас сам опловио читаво то острво, није ми било јасно. Напросто је онда није било. Сад одједном постоји. Можда за свако откриће постоји суђени тренутак? Била је то црква слична високој хриди о коју су се разбијали таласи, стварајући готово непровидну копрену од пене. Снажним замасима, са извесним жаљењем што нико моје пливање не види, допливао сам до улаза. Требало је савладати оштре камене бридове. Сав сам се исекао и био обливен крвљу. Лизао сам посекотине на рукама. Ушао сам у цркву. Био сам у многим храмовима, али у оваквом никад нисам био. Улазио сам у цркве и излазио из њих. У ову сам крочио без икакве одлуке, без икаквих планова. Из ње више не излазим. Без мене би се срушила и потонула. Пена која је у хиљадама прамичака обавија би се расплинула. Њени стеновити зидови би се намах прометнули у најситнији песак који би онда ветар разнео. У само једној секунди протекло би милион година. Ваљда свако има своју цркву која постоји, у неком трену, на одређеном месту, зато што је он њен неодвојиви део. Ова је моја. Само захваљујући томе што боравим у њој, време је пауза у вечности. Време у овој цркви је мој предах. Кад хоћу да преиспитам своје мисли, долазим до њеног прага и стојим на њему, гледам у даљину. Таласи односе мој поглед, односе га у недоглед.

Кад сте све то замислили, већ сте и сами заронили и роните у једном једином даху, а тај удах ће вам бити довољан до самог краја. Док замишљате, и ја замишљам с вама.

6
Боље и ӣриродније

Доручкујем на тераси петоспратнице у којој сам наследио трособни родитељски стан. Свако би ми рекао да се овај град зове Кавала. Али ја се с тим не слажем. За мене је то Кабала. Због тога сам, кажу, уврнут и смешан, али ја као старински Грк не марим. *Кабала*, то је много боље и природније.

Субота је и то је од пре неколико година овде једини пијачни дан у недељи. Продавци су у свануће разместили своје тезге и шатре с воћем и поврћем управо преко пута, на платоу који је осталих дана аутомобилски паркинг. Сркућем чај. Лице ми је изложено пролећном сунцу. Гледам у пијачно комешање и врзмање. Увек сам то волео. Смирује ме, јер је то мој доказ живота. Устајем, нагињем се и под собом, на улазу у зграду, на трен примећујем проћелавог грбавка који као да се прибија уз врата да га не бих опазио и тако ми нестаје из видокруга. Поново седам, готово падајући уназад. А онда, тачно испред мене, на ограду терасе слетео је голуб. Други је слетео на мој сто и без икаквог страха кљуцао мрвице, а потом навалио и на слатку земичку у корпици. Брзо се на огради и по столу, прилично великом, прекривеном белим платненим чаршавом, сјатило још десетак голубова. Одвраћам поглед с пијаце, јер видим нешто што до сада нисам видео и што не успевам да разумем. Сви голубови су инвалиди. Баш сваком је оштећена десна нога. Само десна, не лева. Десна нога им је, у ствари, патрљак који их, док скакућу по столњаку и гелендеру, тера да храмљу. Остао сам уз прву, па и другу шољу чаја заливеног млеком, пушећи, и моје седење на тераси се одужило, док су прве голубове сменили други, а ове трећи, и сви су били ћопави у десну ногу. Ниједан голуб није био с целом десном ногом.

Најмање два часа сам посматрао те голубове и ни тренутка мисао ми није похрлила на неку другу страну. Ни пијачни жамор ми није сметао у мом безуспешном покушају да одгонетнем порекло птичје инвалидности. Само у један мах сам помислио на Музеј дувана који сам тек јуче посетио, мада сам у Кабали рођен и живим тридесет шест година, и где сам се дивио како су дувански листови спретно сложени и сплетени у облику погаче заливене жутим медом. Из овдашње луке једном су испловљавали бродови, на десетине токoм једног дана, накрцаних дуванским балама. Ено ми у собама, на зидовима, висе урамљене фотографије с призорима од пре педесетак година на којима су утоваривачи који на раменима и леђима носе по пет бала. Међу њима је и мој отац као младић. Тракија је била највећи узгајивач дувана на континенту. Отац ми је, касније, кад сам се родио, био мањи трговац дуваном и ја сам отхрањен на дувану. Али, ни дуван, моја породична биљка, сад прогоњена и искорењивана, није ми помогао да себи разјасним случај с голубовима, на које никад, до данашњег дана, нисам обраћао пажњу. Надаље ме то више неће напуштати. Настојаћу да проверим све голубове у околини. Ко воли Кабалу, увек ће у њој наћи нешто што га неће изневерити и изискиваће да се стално пита о овоме или ономе.

7
У шуми и кроз блато

Прошле године, концем јула, врели дани су били у милионском Стамболу готово лишеном паркова и вењака. Хладовину сам потражио у огромној шуми, на северозападу од града где сам се тог лета затекао у повратку с Кавказа. Шума је била на Босфору, недалеко од црноморске обале. Унајмљеним бициклом ми је од Трга Таксим до ње требало најмање пола часа, можда скоро цео час. У њој су одувек биле силне залихе воде одакле се водом снабдевале цистерне града, и кад је био римски, и кад је

био византијски, и кад је био османски, а до недавно, на јужној страни Златног рога, Султанахмет чије границе су границе старог градског језгра. Зато су у њој – уз аквадукте и језера – многобројне баре и блатишта. Можете шетати и трчати стазама, или возити бицикл попут мене, између ниског растиња и свакојаког дрвећа, борова и других четинара, букви, храстова, бреза. Одустао сам да трагам по шумском пространству за насељем, за које су ми рекли да би морало постојати у срцу шумске забити, вероватно руинирано, још од пре неколико векова. Занела ме је вожња кроз блато. И нека група млађих Турака је лудовала на исти начин, па сам је ја само пратио. Без те бициклистичке групе, уосталом једне од многих на шумским стазама, без икакве сумње бих залутао. Падали смо, каљали се, ваљали и настављали. Посебно нас је изазивала једна од деоница наше неодређене бициклистичке туре, с брлогом дугим десетак и више метара, дубоким до колена или чак изнад колена, с невидљивим рупама довољно великим да прогутају читав точак. Враћали смо се, стално покушавајући да се без падања провеземо кроз ту бару чије је дно при свему томе било покривено неким лепљивим и житким блатом које нас је хватало за ноге, блокирало нам точкове, не допуштајући нам да га савладамо чак ни најбржим окретањем педала. Ја сам први одустао и само сам посматрао истрајне младиће који нису желели да се предају. Међусобно су се надметали. Залетевши се, улетели би у воду, снажно окретали педале, али би већ на пола те деонице били принуђени да лице зароне у кал. Сви смо се махнито смејали и вриштали док би онај који се управо стрмекнуо с бицикла, пољубивши смрдљиву смесу, са чела, очију и образа скидао остатке трулог лишћа и четине из минулих година. Најзад је један од бициклиста успео. Као да је пронашао јединствену линију кроз блатиште, скровити ослонац, и пребродио је без пада. Усклико смо поздравили његову победу. Он је затим одложио бицикл, ваљда у неверици да је у десетак покушаја први пут успео да се не строволи, и лагано се, пипајући стопалима дно, враћао том истом замишљеном линијом која га је одржала на седишту. У један мах се сагнуо, обема рукама сегнуо у воду, изнад рамена, дохватио нешто и, док му је прљава водурина запљускивала уста и ноздрве, почео то да извлачи из блата. Могао је то бити камен, могла је бити нека одломљена овећа грана, али моје нагађање је промашило. Момак је чупао, као да рукама извлачи великог сома који му је загризао прсте, па га не пушта, и извукао је леш, без главе. Свима који смо дотле пуцали од смеха, наједном нам се смех заледио.

Могао је то бити људски леш ко зна од када. Конзервисан у столетном блату. Могло је то бити блато старије и од шуме, неко праисконско блато, а чију праву природу нисмо ни наслућивали.

Док смо чекали позвану полицију, упитао сам бициклисте, који су моје придруживање прихватили као нешто по себи разумљиво, откуда потиче назив шуме, јер ја сам управо из места на које указује тај назив, *Belgrad ormani*, Београдска шума. Одговорили су ми да је шума тако названа у част Сулејмановог освајања Београда. Међутим, један од њих, изгледа упућенији, рече да је шума названа по скровитом засеоку у којој је, још у време Сулејмана Величанственог и Незаборавног, усред шуме живела извесна банда српских одметника, који су се у царство доселили из Србије или су били избегли јаничари, и пљачкали су путнике и караване, све док их специјална војна

чета није по султановом налогу побила до последњег, а ти бандити нису се напослетку другоме ни надали него смрти, по свему судећи прилично неугодној. У оближњем језерцету смо се умили, опрали руке и бицикле и, колико смо могли, скинули већ скорело блато са себе. Не знам шта је било са осталим бициклистима, али ја сам у истанбулском истражном затвору морао да сачекам обдукцију и коначно утврђивање датума смрти особе из блата. Тај датум је недвосмислено показао да не могу бити осумњичен. Тад нисам ни био у земљи, барем није могло бити то доказано. Прича би се, иначе, друкчије завршила. Ипак, чињеница да сам био нехотични сведок откривања тела несрећника била је довољна да не будем више тек случајни пролазник кроз земљу, бициклистички излетник у Београдској шуми и неки тамо странац.

8
Тамнозелено

Баш сам права свиња, рекао је Томас Б., говори ми новостечени познаник, права сам свиња, јер сам лишен принципа кад је новац у питању. Награде које сам добио биле су увек гротеска, па и ја сам се трудио, у својој таштини, да их некако исмејем, али новац од награде нисам одбијао. Био ми је потребан да отпутујем у Шпанију, или да купим добар аутомобил, јер сам возио шлепере, преносио пиво, и желео сам ауто који ће ми надокнадити зној уложен у вожњу теретњака или у трговачко шегртовање, или да купим кућу и обезбедим се својим брлогом, што једноставнијим, али и отменим, и тако нисам одолевао новцу, сопственој похлепи, него сам јој хрлио, сав обузет поверењем у своје дело и, дабоме, напослетку изгубио сваку наду да ме то дело може и мора избавити. Док ми преноси шта је казивао Томас Б., познаник се испотиха смеје док сам ја мртав озбиљан, пошто донекле схватам у каквој се понижавајућој муци налазила та свиња која отворено за себе каже да је свиња. Кад је сазнао да сам из Југославије, познаник почиње громогласно да се смеје, јер не може да се суздржи а да се у тај мах, говори, не присети како је Томас Б., негде у Истри, заправо у Опатији, имао саобраћајну незгоду, па су му кола, купљена од новца од неке од награда, тамнозелени мерцедес најновијег типа, скуп до неба, завршила на отпаду. Био је то идиотлук без премца. Сударио се с неким Југословеном чија жена је непрестано викала *идиоте, идиоте*. Онда је Томас Б. унајмио тамошњег најугледнијег адвоката, наравно и најскупљег, и наводно на чуђење самог Томаса Б. адвокат је изборио најпре кривицу Југословена за судар, а затим је изборио и одштету, већу него што је Томас Б. тражио, па је цела незгода опет била у корист Томаса Б., који је поново купио тамнозелени мерцедес, истог типа као и упропашћени, или чак бољи. Док ми је то причао, познаник и ја смо већ били пред кућом Томаса Б. У кући, наравно, није било Томаса Б. Познаник ме узе под руку и ми уђосмо. Наше познанство није било баш толико старо да би тај интимни додир био оправдан, али реч је било о Американцу с којим сам тек сат раније склопио познанство на аутобуској станици где сам се распитивао за кућу Томаса Б., а Американац је начуо за мој циљ, пришао ми, рекао да је и он на ходочашћу у речену кућу. Иако сам се ја опирао да сам и ја на ходочашћу, нисам се, изгледа, претерано опирао, па је остало да смо обојица ходочасници, и ево нас нај-

зад у кући. Радо ћу описивање њене унутрашњости препустити познанику. Међутим, како је наше познанство случајно почело тако је у том трену и нагло окончало. Видео сам тамнозелене зидове и сместа, без поздрава, журно изишао из куће и дугим корацима запутио се сеоским друмом који ће ме одвести не знам куда, јер ми је важно било само да одем што даље и никад се не вратим.